

FÖRVALTNING AV EGENDOM SOM TILLHÖR ETT MINDERÅRIGT BARN - Frågor och svar

1. Fråga: Vem är intressebevakare för ett minderårigt barn?

Svar: Intressebevakare för ett minderårigt barn är barnets vårdnadshavare.

2. Fråga: Ett minderårigt barn har två intressebevakare. Ska det minderåriga barnets båda intressebevakare underteckna de handlingar som lämnas till förmyndarmyndigheten?

Svar: Ett minderårigt barns båda intressebevakare ansvarar tillsammans för förvaltningen av barnets egendom. Därför ska de båda intressebevakarna i princip underteckna handlingarna. Vid behov kan en intressebevakare ge en fullmakt för skötseln av ärendet.

3. Fråga: När antecknas uppdraget som intressebevakare för ett minderårigt barn i registret över förmynderskapsärenden?

Svar: Uppdraget som intressebevakare för ett minderårigt barn antecknas i registret över förmynderskapsärenden när den minderårigas tillgångar utan avdrag för skulder (bruttovärdet) överstiger 20.000 euro.

Även om den minderårigas egendom understiger 20.000 euro införs uppdraget som intressebevakare för den minderåriga i registret över förmynderskapsärenden om det finns särskilt skäl till det. Ett särskilt skäl kan vara att den minderåriga är delägare i ett dödsbo för en avliden som förordnats skuldsanering genom domstolsbeslut. När uppdraget som intressebevakare för ett minderårigt barn införs i registret över förmynderskapsärenden kan förmyndarmyndigheten med hjälp av årsredovisningar övervaka att betalningsprogrammet genomförs i enlighet med den minderårigas intresse.

4. Fråga: Är intressebevakaren skyldig att föra bok över förvaltningen av den minderårigas egendom om uppdraget som intressebevakare inte har införts i registret över förmynderskapsärenden?

Svar: Även om uppdraget som intressebevakare inte har införts i registret över förmynderskapsärenden och intressebevakaren inte behöver lämna en årsredovisning till förmyndarmyndigheten ska intressebevakaren förvara handlingar som gäller betydande händelser på så sätt att han eller hon på begäran kan lämna en redogörelse för dem till förmyndarmyndigheten. Förmyndarmyndigheten kan enligt sin prövning begära att intressebevakaren lämnar en redogörelse för förvaltningen av den minderårigas egendom till exempel när den minderåriga fått mer egendom på så sätt att den totala egendomen överstiger 20.000 euro och uppdraget som intressebevakare för den minderåriga införs i registret över förmynderskapsärenden.

Exempel: Om intressebevakaren köper en moped till den minderåriga med den minderårigas medel ska intressebevakaren spara de kvitton och andra handlingar som anknyter till köpet för eventuellt senare behov.

5. Fråga: När kan en minderårigs intressebevakare befrias från skyldigheten att lämna en årsredovisning eller när kan förmyndarmyndigheten besluta att redovisningsperioden är längre än ett år?

Svar: Förmyndarmyndigheten kan överväga att befria intressebevakaren från skyldigheten att lämna en årsredovisning eller besluta att redovisningsperioden är längre än ett år om den minderårigas egendom till

sin karaktär är sådan att den minderårigas intresse inte kräver redovisning. Om den minderårigas egendom till största delen består till exempel av en fastighet eller en bostadsaktie som intressebevakaren inte kan överlåta utan förmyndarmyndighetens tillstånd är en årlig redovisningsskyldighet inte alltid nödvändig. Förmyndarmyndigheten kan vid behov ändra på sitt beslut till exempel om egendom som den minderåriga äger ska säljas.

Intressebevakaren kan också befrias från årsredovisningen eller redovisningsperioden för årsredovisningarna kan förlängas om den minderårigas egendom har placerats på så sätt att den inte kan lyftas eller överföras och placeringsvillkoren inte ändras utan förmyndarmyndighetens samtycke (s.k. spärrkonto).

Befrielse från årsredovisningsskyldighet kan meddelas tills vidare eller för viss tid. Beslutet befriar dock inte intressebevakaren från att lämna en slutredovisning. Slutredovisningen ska lämnas för den period för vilken redovisning inte har lämnats tidigare.

6. Fråga: När kan uppdraget som intressebevakare för ett minderårigt barn avföras ur registret över förmynderskapsärenden?

Svar: Förmyndarmyndigheten kan överväga att avföra uppdraget som intressebevakare för ett minderårigt barn från registret över förmynderskapsärenden när värdet på den minderårigas egendom permanent sjunkit under 15.000 euro. Uppdraget som intressebevakare kan dock inte avföras ur registret om egendomen minskat till följd av att intressebevakaren vidtagit åtgärder som är oförenliga med den minderårigas intresse. Även andra särskilda skäl kan förhindra att intressebevakningen avförs ur registret.

Exempel: Uppdraget som intressebevakare för den minderåriga har införts i registret över förmynderskapsärenden för att den minderårigas andel av medlen i ett dödsbo utan avdrag för den avlidnas eller boets skulder (bruttovärdet) överstigit 20.000 euro. Efter att den avlidnas och boets skulder har betalats har den minderåriga i arvskiftet fått egendom till ett värde om 10.000 euro. Den minderåriga har ingen annan egendom och egendomen har inte minskat till följd av att intressebevakaren vidtagit åtgärder som är oförenliga med den minderårigas intresse. Eftersom värdet på den minderårigas egendom permanent minskat till mindre än 15.000 euro kan uppdraget som intressebevakare för den minderåriga avföras ur registret över förmynderskapsärenden om det inte finns något annat särskilt skäl att hålla det i registret.

7. Fråga: Föräldrarna har sparat pengar på den minderårigas konto. Vems är pengarna och vem får använda dem?

Svar: Pengar som satts in på den minderårigas konto är pengar som överförts till honom eller henne som gåva. Pengarna tillhör således den minderåriga och en förälder kan inte ta dem i sitt eget bruk senare även om det var den aktuella föräldern som gav dessa pengar till den minderåriga. Detsamma gäller också annan egendom som getts till den minderåriga.

Principen är att föräldern ansvarar för sitt barns försörjning med förälderns egna medel. Pengar som sparats på den minderårigas konto kan användas för den minderårigas egen försörjning om förälderns försörjningsförmåga blivit nedsatt. Den minderåriga har aldrig skyldighet att delta i försörjningen av sina föräldrar eller andra familjemedlemmar.

8. Fråga: Vem får besluta om hur den minderårigas arbetsinkomster används?

Svar: Den minderåriga har rätt att själv bestämma hur han eller hon använder sina arbetsinkomster.

9. Fråga: För vilka ändamål kan den minderårigas inkomster användas?

Svar: Den minderårigas inkomster kan bestå till exempel av pensionsinkomster, sociala förmåner och kapitalinkomster. Principen är att föräldern ansvarar för sitt barns försörjning och individuella behov. En minderårigs familjepension efter en avliden förälder är avsedd att användas för den minderårigas levnadskostnader. Om den minderårigas levnadskostnader är lika stora som pensionsinkomsterna, kan pensionsinkomsterna användas i sin helhet till levnadskostnaderna. Då kan pensionsinkomsterna också styras direkt till föräldrarnas konto. Om den minderårigas familjepension inte behövs för den minderårigas försörjning ska den sättas in på bank i den minderårigas namn.

10. Fråga: För vilka ändamål kan den minderårigas medel användas?

Svar: Principen är att föräldern ansvarar för sitt barns försörjning och individuella behov, till exempel för kostnaderna för den minderårigas fritidsaktiviteter. Om föräldrarnas försörjningsförmåga har blivit nedsatt på så sätt att detta förhindrar barnets fritidsaktiviteter kan den minderårigas medel användas för anskaffningar som görs till den minderåriga. Sådana anskaffningar kan vara till exempel mopedkort, dator samt redskap och kostnader för den minderårigas fritidsaktiviteter.

11. Fråga: Den minderårigas medel används för att köpa en moped till honom eller henne. Ska den minderåriga eller t.ex. en förälder anmälas som mopedens ägare till Trafik?

Svar: Den minderåriga ska anmälas som mopedens ägare eftersom mopeden anskaffats med den minderårigas medel.

Om den minderåriga inte har körkort ska man samtidigt anmäla en innehavare som använder mopeden och som har körkort (t.ex. en förälder).

12. Fråga: Den minderåriga får en försäkringsersättning från en försäkringsanstalt. Är det möjligt att sätta in försäkringsersättningen på intressebevakarens bankkonto om den minderåriga inte har ett eget bankkonto?

Svar: Man ska öppna ett bankkonto i den minderårigas namn och sätta in försäkringsersättningen på detta konto.

13. Fråga: Egendom i ett dödsbos namn ska säljas. Var insätts medlen från försäljningen?

Svar: Medlen ska sättas in på ett bankkonto som öppnats i dödsboets namn. Vid behov ska ett bankkonto öppnas i dödsboets namn.

14. Fråga: En intressebevakare vill sälja egendom som tillhör en minderårig, men den minderåriga motsätter sig detta. Vilken betydelse har den minderårigas åsikt?

Svar: Intressebevakaren ska diskutera frågan med den minderåriga och ta hänsyn till den minderårigas åsikt. Intressebevakaren ska överväga om försäljningen av egendomen är förenlig med den minderårigas intresse även om den minderåriga motsätter sig. Om försäljningen förutsätter förmyndarmyndighetens tillstånd ska den minderårigas åsikt framgå av ansökan om tillstånd om den minderåriga fyllt 15 år.

15. Fråga: När behöver intressebevakaren för en minderårig en ställföreträdande intressebevakare? När kan intressebevakaren företräda minderåriga syskon vid arvskifte?

Svar: Intressebevakaren för en minderårig kan behöva en ställföreträdande intressebevakare i många olika situationer. Då kan förmyndarmyndigheten förordna en ställföreträdande intressebevakare på

intressebevakarens begäran. Vid behov kan också tingsrätten förordna en ställföreträdande intressebevakare. Om intressebevakaren inte kan företräda den minderåriga i något ärende behövs en ställföreträdande intressebevakare oberoende av om den aktuella rättshandlingen förutsätter magistratens tillstånd.

En intressebevakare för en minderårig behöver en ställföreträdande intressebevakare om motparten i ärendet är intressebevakaren själv, intressebevakarens barn eller make eller någon som intressebevakaren företräder. Motparter är till exempel säljare och köpare, hyresvärd och hyrestagare eller, om det är fråga om ett dödsbo, änkan och arvingarna.

Om minderåriga syskon har en gemensam intressebevakare kan han eller hon företräda syskonen vid arvskifte om syskonens intressen inte är motstridiga. Minderåriga syskons intressen kan vara motstridiga till exempel när avsikten är att skifta egendom på så sätt att de minderåriga syskonen får egendom av olika slag. Då behöver intressebevakaren en ställföreträdande intressebevakare.

En intressebevakare för en minderårig behöver en ställföreträdande intressebevakare också när intressebevakarens och den minderårigas intressen kan bli motstridiga även om de inte är motparter till varandra i ärendet.

Exempel på situationer där en ställföreträdande intressebevakare behövs:

- Ett minderårigt och ett myndigt barn till intressebevakaren är delägare i ett dödsbo där arvskifte ska förrättas. I sådana situationer behövs en ställföreträdande intressebevakare även om intressebevakaren inte är delägare i dödsboet.
- En minderårig är delägare i ett dödsbo där en bil som tillhör dödsboet ska säljas till intressebevakaren eller till intressebevakarens myndiga barn. Intressebevakaren behöver en ställföreträdande intressebevakare i ärendet.
- En minderårig har en bostad som den minderåriga inte behöver för sitt eget boende. Intressebevakaren vill hyra ut bostaden till sitt myndiga barn. Intressebevakaren behöver en ställföreträdande intressebevakare i ärendet.
- Om man avser att sälja en bostadsaktie som intressebevakaren och den minderåriga äger tillsammans kan intressebevakaren i allmänhet sälja egendom på bådas vägnar. Intressebevakaren behöver dock en ställföreträdande intressebevakare om intressebevakarens och den minderårigas intressen inte är överensstämmande till exempel om den minderåriga behöver lägenheten för sitt boende medan intressebevakaren inte gör det.
- Intressebevakaren eller en närstående till denne har oklara fordringar på ett dödsbo där den minderåriga är delägare. Intressebevakaren behöver en ställföreträdande intressebevakare för boutredningen.

16. Fråga: Vem kan förordnas till ställföreträdande intressebevakare?

Svar: Till ställföreträdande intressebevakare kan förordnas en allmän intressebevakare eller en privatperson som gett sitt samtycke och är såväl lämplig som ojävig för att verka som ställföreträdande intressebevakare. En person som själv är jävig för att företräda den minderåriga kan inte förordnas till ställföreträdande intressebevakare för en jävig intressebevakare.

När lämpligheten av en ställföreträdande intressebevakare prövas, tas hänsyn till uppdragets karaktär och omfattning samt färdigheten och erfarenheten hos den som föreslås bli förordnad till intressebevakare. En allmän intressebevakare och en jurist är i princip alltid lämpliga för uppdraget. Lämpligheten av andra personer som föreslås bli förordnade till ställföreträdande intressebevakare prövas från fall till fall utifrån erfarenheten hos den föreslagna och utifrån ärendets karaktär.

Den ställföreträdande intressebevakaren ska i alla situationer uttryckligen uppfatta sitt uppdrag som den minderårigas intressebevakare och utföra uppdraget i enlighet med den minderårigas intresse.

17. Fråga: Familjens bostad ägs gemensamt av änkan och makens dödsbo. De minderåriga barnen är delägare i dödsboet. Änkan vill flytta till en större/mindre bostad tillsammans med barnen. Vad ska man tänka på?

Vid bostadsbyte är det fråga om två olika rättshandlingar: försäljning av en bostad och köp av en bostad. Den minderårigas intresse ska genomföras i de båda rättshandlingarna.

Även om intressebevakaren i allmänhet kan företräda den minderåriga vid försäljning och köp av bostad kan intressebevakarens och den minderårigas intressen bli motstridiga i samband med de aktuella försäljnings- och köptransaktionerna. Intressebevakarens och den minderårigas intressen kan bli motstridiga till exempel i en situation där man överväger huruvida den minderårigas medel i framtiden binds till familjens gemensamma bostad. Motstridighet kan även uppkomma vid lån och pantsättning i samband med bostadsköp. Då behövs en ställföreträdande intressebevakare. Om flera barn av olika ålder är delägare i ett dödsbo kan också deras intressen vara motstridiga. Då kan det finnas behov av flera ställföreträdande intressebevakare.

Försäljning och köp av en bostad förutsätter förmyndarmyndighetens tillstånd. Om en intressebevakare förordnats en ställföreträdande intressebevakare, är det den ställföreträdande intressebevakarens uppgift att ansöka om tillståndet.

I ärenden som gäller förordnandet av en ställföreträdande intressebevakare och i tillståndsärenden utreds också den minderårigas åsikt, om denne fyllt 15 år.

18. Fråga: Vad ska man göra när intressebevakaren på den minderårigas vägnar vidtagit en rättshandling för vilken intressebevakaren inte har ansökt om ett sådant tillstånd av förmyndarmyndigheten som förutsätts i lagen om förmyndarverksamhet?

Svar: Om intressebevakaren inte på förhand ansökt om tillstånd för en rättshandling som förutsätter förmyndarmyndighetens tillstånd (t.ex. ingående av ett avtal) är rättshandlingen (avtalet) inte bindande för den minderåriga. Rättshandlingen blir dock bindande för den minderåriga om förmyndarmyndigheten godkänner rättshandlingen i efterhand på intressebevakarens ansökan. Intressebevakaren ansvarar för att ansöka om tillstånd och kan också bli skyldig att ersätta de skador som eventuellt vållats den minderåriga.

Om intressebevakaren varit jävig i ärendet har han eller hon inte kunnat företräda den minderåriga i ärendet och kan inte ansöka om förmyndarmyndighetens godkännande av ärendet i efterhand. Då ska man först ansöka om en ställföreträdande intressebevakare till uppgiften. Det är den ställföreträdande intressebevakarens uppgift att bedöma huruvida den vidtagna rättshandlingen varit förenlig med den minderårigas intresse. Om den ställföreträdande intressebevakaren anser att avtalet är förenligt med den minderårigas intresse är det den ställföreträdande intressebevakarens uppgift att ansöka om förmyndarmyndighetens godkännande av det avtal som ingåtts på den minderårigas vägnar. Den ställföreträdande intressebevakaren kan också komma fram till att det inte är förenligt med den minderårigas intresse att ingå något avtal eller att avtalet måste ändras.

19. Fråga: Kan ett minderårigt barns vårdnadshavare skiljas från uppdraget som barnets intressebevakare?

Svar: Ett minderårigt barns vårdnadshavare kan skiljas från uppdraget som barnets intressebevakare på samma sätt som en intressebevakare för en myndig person. Domstolen ska skilja intressebevakaren från uppdraget om det visar sig att intressebevakaren är oförmögen eller olämplig att sköta det eller om det finns något annat särskilt skäl därtill. Intressebevakaren kan befrias från uppdraget som intressebevakare helt eller till vissa delar, till exempel i fråga om medel som erhållits genom arv.

Förmyndarmyndigheten kan lämna till tingsrätten en ansökan om att intressebevakaren skiljs från sitt uppdrag och en ny intressebevakare förordnas till exempel om intressebevakaren använt den minderårigas medel för sina egna eller andra personers behov eller om intressebevakaren försummat att lämna en årsredovisning om skötseln av det minderåriga barnets egendom.

En förälder som är vårdnadshavare till sitt minderåriga barn kan befrias från uppgiften som intressebevakare för sitt barn endast om det finns ett särskilt skäl till detta. Ett särskilt skäl kan vara till exempel förälderns försämrade hälsa.

20. Fråga: Vad händer om en intressebevakare som är redovisningsskyldig inte lämnar en årsredovisning om skötseln av den minderårigas egendom till förmyndarmyndigheten?

Svar: Förmyndarmyndigheten kan inleda ett tvångsmedelsförfarande där intressebevakaren åläggs att lämna redovisningen och förena beslutet med vite eller hot om att åtgärden utförs på intressebevakarens bekostnad. I sådana fall kan förmyndarmyndigheten också bedöma huruvida intressebevakaren är lämplig för uppdraget. Om en vårdnadshavare visar sig olämplig eller oförmögen att verka som intressebevakare för den minderåriga, kan intressebevakaren skiljas från sitt uppdrag som intressebevakare och den minderåriga vid behov förordnas en ny intressebevakare.

21. Fråga: Har vårdnadshavaren rätt att debitera ett arvode för skötseln av uppdraget som intressebevakare?

Svar: Vårdnadshavaren till en minderårig har inte rätt att debitera ett arvode för skötseln av uppdraget som intressebevakare. I undantagsfall kan skötseln av uppdraget som intressebevakare medföra kostnader för vårdnadshavaren som vårdnadshavaren har rätt att få ersättning för från den minderårigas medel. Ersättningar kan debiteras endast för kostnader som orsakas av förvaltningen av egendomen eller skötseln av ekonomiska ärenden men inte för kostnader som orsakas av uppgifterna som förälder.